

26.3.2012 RKTL 230/401/2012

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 Valtioneuvosto
valtiovarainministerio@vm.fi
anne.kauhanen-simanainen@vm.fi

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö VM 125:02/2007, 29.2.2012

LAUSUNTO JULKISHALLINNON TIETOLUOVUTUSTEN PERIAATTEET JA KÄYTÄNNÖT -LOPPURAPORTISTA

Valtiovarainministeriö on viitekirjeellään pyytänyt päätöksentekoa ja jatkokehittämistä varten Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) lausuntoa julkaisusta Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2012), joka on Julkishallinnon tietovarantojen saatavuuden ja käytön edistäminen -työryhmän loppuraportti.

Pyydettyä lausuntonaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos esittää seuraavan.

Yleisenä huomiona tutkimuslaitos pitää loppuraportin pääperiaatetta julkisin varoin kerätyn aineiston laajemman käytön parantamisesta hyvänä. Tutkimuslaitoksena RKTL haluaa kuitenkin korostaa tutkimuskäyttöön kerätyn aineiston julkisuuden suhteen aineiston hankkijan ensisijaista oikeutta hyödyntää, analysoida ja julkaista johtopäätökset tehdystä tutkimuksesta. RKTL pitääkin hyvänä työryhmän esitystä (s. 43) erillisestä jatkoselvityksestä mm. tieteelliseen tutkimukseen ja tilastointiin tarvittavan tiedon luovuttamisesta ja sen kustannuksista. RKTL esittää, että jatkoselvityksessä tehtäisiin linjausehdotuksia tutkimusta ja seuranta varten kerätyn aineiston julkisuudesta. Erityinen huomio tulisi kiinnittää siihen, millaisella aikajänteellä tutkimuksellinen aineisto vapautuu kerääjältään avoimen hyödyntämisen piiriin.

Loppuraportin periaatteiden ja ehdotusten toteuttaminen vaatii todennäköisesti erillisiä resurssivaroja aineistoista vastaavilta virastoilta ja laitoksilta. Tutkimuslaitos esittää huolensa siitä, miten laitosten tietoluovutuksista saamat tulot pystytään budjettivaroilla korvaamaan. Samalla RKTL haluaa korostaa lisäresurssien tarvetta nykyistä laajempien

tietoluovutusta edistävien rajapinta- ym. teknisten ratkaisujen valmistelemissa raportissa (s. 57, kpl 4.2) esitetyn mukaan. Myös virastojen tehtäviksi esitetyt toimenpiteet voivat aiheuttaa merkittävää lisätyötä rekisterien ja aineistojen pitäjille. Raportissa s. 52 esitetystä taulukossa ehdotusten mahdolliset riskit on kuvattu hyvin.

Lausuntomme rakentuu lausuntopyynnössä erikseen mainittujen neljän ehdotuksen mukaisesti, joista tutkimuslaitos toteaa toimialaansa liittyen seuraavan.

1. RKTL:n näkemys tietoluovutuksista perittäviä maksuja koskevista periaatteista, niiden toteuttamisesta ja vaikutuksista

Tutkimuslaitoksen näkökulmasta raportissa esitetyt asiat ovat positiivisia, eivätkä ole ristiriidassa RKTL:ssä omaksuttujen ja suunniteltujen toimintamallien ja käytäntöjen kanssa. RKTL:n rooli tietoluovutuksissa voi olla sekä muiden organisaatioiden tiedon käyttäjä, että myös tiedon luovuttaja. Tiedon luovutuksissa tutkimuslaitosta rajoittavat lähinnä salassa pidettävät tiedot (liikesalaisuudet, henkilötiedot), mutta raportti ottaa nämä huomioon. Voitaneen sanoa, että maksut eivät ole RKTL:n tapauksessa kynnyskysymys. Tutkimuslaitoksella ei ole merkittävästi maksullisia tietoluovutuksia.

2. RKTL:n näkemys julkisen hallinnon avoimen datan lisenssimallista ja sen soveltuvuudesta julkisen hallinnon sellaisiin tietoaaineistoihin, joiden luovuttamiselle ei ole mitään lainsäädäntöön perustuvia rajoituksia

Tutkimuslaitos toteaa, että lisenssiehdotus on tutkimuslaitoksessa hyväksytyn datapolitiikan hengen mukainen ja tämän vuoksi toteutuessaan ei aiheuta tutkimuslaitokselle muutoksia nykyiseen käytäntöön. Tutkimuksellisten aineistojen osalta RKTL viittaa lausunnon alussa esitettyihin, osin avoimiin kysymyksiin.

3. RKTL:n näkemys perusrekisteritietojen käyttöehdoista ja niiden soveltamisesta perusrekisterien ja julkisen hallinnon viranomaisten muiden tietovarantojen tietojen käsittelyyn ja luovuttamiseen.

RKTL:lle tietoluovutuksista aiheutuu kehittämisvaiheessa lisätyötä, kuten rajapintapalvelujen kehittämistä ja metatietojen lisäämistä aineistoihin. Osittain tämä työ toteutuu muiden hankkeiden kautta (mm. LYNET datapolitiikan toteutus, INSPIRE -toteutus, kalatalouden EU-tiedonkeruuhjelma (EY 199/2008), vesi- ja meripuitedirektiivi). On kuitenkin todennäköistä, että toteutus- ja ylläpitovaiheessa muodostuu lisäkustannuksia, joiden määrää on kuitenkin vaikea arvioida, sillä ne riippuvat aineistojen laadusta, määrästä sekä muunto- ja päivitystarpeista.

4. RKTL:n näkemys ehdotetuista toimenpiteistä ja tehtävistä

Tutkimuslaitos toteaa, että ministeriön ohjaus kartoitus- ja arviointityössä on tärkeää kokonaisuuden hallitsemiseksi. Osin tämä työ on jo käynnissä muun muassa kokonaisarkkitehtuurihankkeen kautta. Lausuntopyynnössä ehdotetut toimenpiteet ja tehtävät ovat tutkimuslaitoksessa ja hallinnonalalla laajalti tunnistettu välttämättömiksi

tuottavuuden ja tiedon käytettävyyden parantamiseksi. Ehdotetut toimenpiteet ja tehtävät nähdään tarpeellisina, mutta työn resursoinnin tutkimuslaitos näkee osin ongelmallisena.

Tietoarkkitehtuurihankkeet

Kokonaisarkkitehtuurihankkeen kautta tullaan kartoittamaan ja kuvaamaan sidosryhmät, järjestelmät, teknologiat ja prosessit. Tutkimuslaitoksen kannalta kokonaisarkkitehtuurityö on pisimmällä riistatietojen ja -tietojärjestelmien osalta. Tätä työtä on tehty aktiivisesti Julkisen Riistakonsernin puitteissa. Lisäksi LYNET-yhteenliittymä on käynnistänyt vuonna 2011 EU:n tuella Lifedata-hankkeen, jonka tavoitteena on parantaa mukana olevien laitosten ja virastojen (Metla, MTT, RKTL ja SYKE) tietojen yhteiskäyttöä tarjoten tiedot saataville yhteisten arkkitehtuuri- ja teknologialinjausten mukaisesti. Tutkimuslaitos tulee olemaan aktiivisesti mukana näissä yhteishankkeissa.

Tietovarantojen kartoitus ja avaaminen

Tutkimuslaitoksessa toteutettiin vuosina 2007–2009 AIKA-hanke, jonka tarkoituksena oli kerätä metatietoja tutkimushankkeissa syntyneistä sähköisistä ja muista tutkimusaineistoista sekä kerätä tiedot sähköisesti talteen. Hankkeen aikana tutkijat ilmoittivat yhteensä lähes neljäsataa eri aineistoa, joista noin neljännes kerättiin sähköisesti talteen. Ilmoitusten perusteella laadittiin suunnitelmat siitä, mitkä aineistot tulisi nopeasti muuntaa paremmin hyödynnettävään muotoon. Pohdinnoissa painotettiin aineistojen yhteiskunnallista merkittävyyttä. Aineistojen muuntamisesta laadittiin erilliset suunnitelmat. Mikäli rekisteri haluttaisiin laajempaan käyttöön, tulisi hakutoimintoja monipuolistaa ja tietojen dokumentointia yhdenmukaistaa.

Tutkimuslaitoksen tilastoimat kalansaalis- ja pyyntiponnistustiedot ovat laitoksen asiakkaiden eniten käyttämiä tietoja. Vuoden 2012 alussa julkistettiin ja otettiin käyttöön laitoksen [www-sivuilta käytettävissä oleva tietokantasovellus \(PX-WEB, <http://www.rktl.fi/tilastot/tietokanta/>\)](http://www.rktl.fi/tilastot/tietokanta/), jolla saadaan kerättyä tilastotietoja halutussa muodossa. Tämä sovellus on vapaasti kaikkien käytettävissä. Tietokanta sisältää riistasaalistiedon lisäksi saalis- ja pyyntiponnistustiedot mm. ammatti- ja vapaa-ajankalastuksesta sisävesi- ja merialueilla.

Koekalastus on yksi käytetyimpiä kalantutkimuksen menetelmiä. Koekalastus on mm. EU:n vesipuitedirektiivin biologisen luokituksen perusteena. Koekalastustiedoille on perustettu SYKE:n tietojärjestelmässä oleva tietokanta, joka on kaikkien siihen tietoa toimittavien, mm. kalatalousalalla toimivien konsulttien, käytössä.

Kalamerkkirekisteri, johon vuositason kertyy noin 100 000 tietuetta, kokoaa tiedot kaikista Suomessa merkityistä kaloista ja merkkipalautuksista. Tietoja luovutetaan merkintöjä tehneille tahoille heidän omien merkintöjensä tuloksista ja merkitsijän luvan perusteella muutenkin.

Kalakanta-arvioita varten kerätään tietoja kalansaaliin ja kalastuslaivaston rakenteesta lähinnä merialueen ammattikalastuksessa. Tietoja käytetään mm. Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) työryhmätyöskentelyn yhteydessä. Vuosittain tutkitaan kymmeniä tuhansia kalayksilöitä. Tiedot rekisteröidään EU-tiedonkeruuhankkeen yhteydessä vuonna 2011 aloittaneeseen tietokantaan. Tietokanta

on toistaiseksi vain laitoksen tutkijoiden käytössä, mutta siitä kerätään tietoja mm. ICES:n ylläpitämään FISHFRAME-rekisteriin, joka on ICES:n työryhmien käytössä.

Ylijohtaja

Eero Helle

Yksikönjohtaja

Riitta Rahkonen

Lausunnon vastuuvastuuvalmistelija/lisätietoja: Tutkimusjohtaja Vesa Ruusila, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos